România 2035
Program pentru Educație, Copii și Mobilitate Socială

Program sectorial de implementare

Rezumat executiv

Acest program pornește de la o idee simplă: politica educațională și politica socială nu pot fi tratate separat dacă obiectivul este ca fiecare copil să aibă o șansă reală la o viață productivă în România. Școala, sănătatea copilului, alimentația, siguranța, serviciile de îngrijire, situația familiei, transportul și accesul la un loc de muncă al părinților se influențează reciproc. Un copil care abandonează școala nu este doar o problemă a Ministerului Educației; este un eșec care poate implica sărăcie, sănătate, transport, protecție socială, familie și piața muncii.

România 2035 propune de aceea o Garanție de Oportunitate pentru Copii: acces la educație timpurie și îngrijire, o școală sigură și funcțională, identificarea timpurie a riscului de abandon, nutriție și sănătate de bază, precum și o rută credibilă după școală - universitate, învățământ profesional și tehnic sau angajare. Nu se creează o administrație paralelă. Se folosesc MATE, PNRAS, SIIIR, investițiile deja făcute prin PNRR, Programul Educație și Ocupare, serviciile locale și sistemele existente, dar sunt legate de rezultate comune.

Efectul de multiplicare este esențial. Un loc de creșă nu ajută doar copilul: poate permite unui părinte să revină la muncă, crește venitul familiei, lărgește baza de contribuții și reduce vulnerabilitatea socială. Un sistem MATE conectat cu sănătatea și serviciile sociale poate preveni abandonul înainte ca statul să plătească ani întregi costul marginalizării. Învățământul profesional și tehnic legat de angajatori susține simultan industria, investițiile, veniturile și dezvoltarea regională.

Programul este construit pe continuitate instituțională. Ministerul Educației rămâne proprietarul standardelor educaționale; autoritățile locale răspund de capacitatea locală și funcționarea serviciilor; Ministerul Muncii și serviciile sociale intervin în vulnerabilitate; sănătatea participă acolo unde riscul copilului o cere; angajatorii devin parteneri reali ai rutelor profesionale. Scopul nu este o campanie temporară, ci transformarea acestor legături într-o capacitate normală a statului.

Ținta pentru 2035

Nivel	Rezultatul urmărit
Copil	Acces real la educație timpurie, școală sigură, sprijin la risc și o rută către studiu sau muncă.
Familie	Îngrijirea copiilor și serviciile locale fac posibilă combinarea muncii cu viața de familie.
Școală	Mai puțin abandon, competențe măsurabile, profesori sprijiniți și responsabilitate clară pentru siguranță.
Economie	Învățământ profesional și tehnic legat de cererea regională de competențe; participare mai mare a părinților la muncă.
Stat	Un singur traseu de intervenție în jurul copilului, folosind date și programe existente, nu sisteme paralele.

1. Educație, competențe și finalizarea școlii

Capitalul uman este infrastructură economică. România nu poate susține o economie cu productivitate mai mare, industrie mai sofisticată, servicii medicale mai bune sau administrație modernă dacă o parte importantă a tinerilor părăsește sistemul fără competențe funcționale sau fără o rută credibilă spre muncă. Reforma trebuie să urmărească rezultatul elevului, nu numărul de proiecte, table interactive sau cursuri cumpărate.

Prioritatea imediată este prevenirea abandonului și identificarea riscului înainte ca elevul să dispară din sistem. MATE rămâne mecanismul național de avertizare, dar trebuie conectat operațional cu serviciile sociale, sănătatea și autoritatea locală. Intervenția trebuie să aibă un responsabil, termen și rezultat verificabil, fără a transforma școala într-o structură de anchetă socială.

În paralel, finalizarea educației trebuie să însemne mai mult decât prezență formală. Obiectivul este finalizarea clasei a XII-a sau a unei rute profesionale echivalente și existența unei ieșiri reale către universitate, formare sau muncă. Învățământul profesional și tehnic trebuie construit regional împreună cu angajatorii, astfel încât calificările, practica și echipamentele să corespundă cererii economice.

Pe termen lung, măsura succesului este simplă: mai puțini tineri pierduți între școală și piața muncii, competențe mai bune și o economie care găsește în România oamenii de care are nevoie. Această reformă multiplică investițiile în industrie, energie, sănătate, digitalizare și antreprenoriat.

Măsuri

- Finalizarea clasei a XII-a sau a unei rute profesionale echivalente ca obiectiv de sistem, fără a transforma un singur examen într-o barieră universală.
- MATE/SIIIR ca mecanism unic de identificare a riscului de abandon, conectat procedural cu serviciile sociale și de sănătate.
- Consilii regionale angajatori-școli pentru învățământ profesional și tehnic, cu date despre cererea de competențe și inserția absolvenților.
- Stimulente transparente pentru cadrele didactice legate de competențe certificate, roluri suplimentare și rezultate, nu bonusuri arbitrare.
- Formarea profesorilor concentrată pe pedagogie digitală, intervenție la risc, evaluare și competențe aplicate; hardware-ul nu este considerat rezultat.
- Raportare publică pe abandon, competențe, inserție profesională și utilizarea reală a investițiilor existente.

Cadrul legislativ și programele existente

Categorie	Tratament
Legislație favorabilă - se folosește	Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023; Legea învățământului superior nr. 199/2023; Legea nr. 272/2004 privind drepturile copilului; reglementările MATE/SIIIR și PNRAS; cadrul învățământului dual și al formării profesionale.
Blocaje - se modifică/clarifică	Conectarea insuficientă MATE-social-sănătate; corelarea slabă a rutelor profesionale cu angajatorii; stimulente neuniforme pentru cadre; protocoale de intervenție și responsabilitate fragmentate.
UE - prioritate/aliniere	Spațiul european al educației; Recomandarea Consiliului privind căile către succesul școlar; Garanția europeană pentru copii; Agenda europeană pentru competențe; recomandările privind educația și formarea profesională. Organizarea școlii rămâne în mare parte competență națională.
Programe existente - nu se dublează	PNRAS/MATE; PNRR - dotări digitale, formare, educație timpurie și învățământ profesional; Programul Educație și Ocupare 2021-2027; Erasmus+. Prioritatea este operarea activelor și acoperirea golurilor de rezultat.
Finanțare	FSE+/Programul Educație și Ocupare pentru competențe, incluziune și formare; bugetul educației pentru funcționare; fonduri regionale/FEDR pentru infrastructură eligibilă; resurse PNRR deja investite sunt utilizate, nu recumpărate.

2. Școli sigure și protecția elevului

O școală nu poate produce rezultate educaționale dacă elevul nu este în siguranță. Siguranța trebuie tratată ca responsabilitate operațională, nu ca o succesiune de reacții după incidente. Fiecare unitate trebuie să știe cine răspunde, cum se raportează confidențial un risc și în ce moment sunt implicate familia, serviciile sociale, sănătatea, poliția sau protecția copilului.

Acordul pentru Școli Sigure propus în program nu creează o nouă instituție. El standardizează responsabilitatea, traseul de raportare și cooperarea multi-agenție. Legea privind protecția copilului și obligațiile existente ale personalului oferă deja o bază importantă; problema este neuniformitatea aplicării și lipsa unui traseu predictibil.

Protecția elevului include violență, bullying, abuz, neglijare, risc de abandon și situații în care sănătatea sau mediul familial împiedică participarea la educație. Datele trebuie accesate strict pe rol și necesitate, cu protecția confidențialității și fără baze de date paralele create inutil.

Măsuri

- Responsabil desemnat pentru siguranța elevilor și protocol clar de escaladare.
- Canal confidențial de raportare pentru elevi, părinți și personal.
- Protocol multi-agenție cu termene și responsabilitate, folosind instituțiile existente.
- Legarea indicatorilor de siguranță de absenteism și risc MATE, cu acces limitat și justificat la date.
- Audit periodic al incidentelor și al timpului de intervenție, nu doar numărarea sesizărilor.

3. Servicii de îngrijire a copiilor ca infrastructură economică

Creșa, grădinița și serviciile complementare nu sunt doar politică socială. Ele sunt infrastructură economică. Lipsa unui loc de îngrijire poate scoate un părinte din piața muncii, reduce venitul gospodăriei și face o comunitate mai puțin atractivă pentru familii și angajatori. Din acest motiv, capacitatea de îngrijire trebuie planificată împreună cu locuirea, transportul și dezvoltarea economică.

România a investit deja prin PNRR în creșe și servicii complementare. Problema următoarei etape nu este doar construcția, ci funcționarea: personal, program, accesibilitate, cost și distribuție geografică. O clădire fără personal și buget de operare nu este capacitate socială reală.

Programul cere ca dezvoltările mari și Zonele de Creștere Locativă să demonstreze din timp capacitatea pentru creșă, preșcolar și școală. Serviciile pot fi publice, nonprofit, private sau sprijinite de angajatori, cu standarde comune de calitate și protecție. Obiectivul este capacitatea disponibilă familiei, nu monopolul unui singur tip de furnizor.

Efectul multiplicator este direct: copilul primește dezvoltare timpurie, părintele poate lucra, familia câștigă venit, angajatorul găsește personal, iar statul câștigă contribuții și reduce riscul de sărăcie. De aceea, un loc de îngrijire trebuie evaluat și ca investiție în ocupare și venit familial.

Cadrul legislativ și finanțarea

Categorie	Tratament
Legislație favorabilă	Legea nr. 198/2023 - educație timpurie; Legea nr. 272/2004; Legea asistenței sociale nr. 292/2011; Legea serviciilor sociale nr. 197/2012; Codul fiscal pentru eventuale mecanisme sprijinite de angajator.
Blocaje	Capacitatea nu este suficient legată de marile dezvoltări locative; investițiile în clădiri pot fi aprobate fără plan de personal și operare; responsabilitatea este împărțită între educație, social și autorități locale.
Schimbare cerută	Normă de planificare pentru dezvoltările mari/zonele de creștere; finanțarea infrastructurii condiționată de plan de operare și personal; standarde comune de serviciu pentru furnizori eligibili.
UE	Garanția europeană pentru copii; țintele Barcelona revizuite privind educația și îngrijirea timpurie; FSE+ pentru incluziune, participare și reconcilierea muncă-familie.
Programe existente	Investițiile PNRR în creșe și servicii complementare; Programul Educație și Ocupare; programe regionale și locale. Se umplu

	golurile de capacitate, nu se construiesc scheme paralele.
Finanțare	FSE+ pentru servicii/incluziune; FEDR/regional pentru infrastructură eligibilă; bugete locale/naționale pentru operare; contribuții ale dezvoltatorilor acolo unde sunt legale și proporționale; sprijin al angajatorilor.

4. Garanția de Oportunitate pentru Copii

Garanția de Oportunitate este cadrul care unește componentele. Nu este o nouă prestație universală și nici o instituție nouă. Este promisiunea operațională că vulnerabilitatea copilului nu va fi împărțită între ministere până când nimeni nu mai este responsabil. Sistemele existente trebuie să identifice problema, să desemneze un responsabil și să urmărească rezultatul.

Garanția urmărește accesul la educație timpurie, o școală sigură și funcțională, nutriție și sănătate de bază, intervenție la risc de abandon și o cale după școală. Intensitatea sprijinului diferă după nevoie. Universal este standardul de oportunitate; intervenția financiară sau socială este țintită.

În comunitățile vulnerabile, școala, serviciul social, sănătatea și autoritatea locală trebuie să lucreze pe un plan comun, cu minimizarea datelor și responsabilități clare. Nu este necesar ca fiecare instituție să vadă toate informațiile despre familie; este necesar ca fiecare să știe ce acțiune îi aparține.

Rezultate urmărite

- Reducerea abandonului și a absenteismului cronic.
- Creșterea participării la educația timpurie.
- Reducerea numărului de copii pentru care vulnerabilitatea este identificată târziu.
- Acces mai rapid la serviciul potrivit, cu mai puține trimiteri între instituții.
- Tranziție măsurabilă din școală către studii, formare sau muncă.

5. Muncă, familie și mobilitate socială

Politica socială trebuie să protejeze persoana vulnerabilă fără să transforme inactivitatea într-o capcană. România 2035 leagă serviciile de îngrijire, recalificarea și mobilitatea de participarea la muncă. Pentru o familie, posibilitatea de a accepta un loc de muncă depinde adesea de transport, programul copilului și costul îngrijirii la fel de mult ca de salariul oferit.

De aceea, serviciile de îngrijire și transportul metropolitan/regional sunt tratate și ca politici de ocupare. Acolo unde modelarea fiscală permite, beneficiile de mobilitate oferite de angajator pot primi tratament favorabil. Programele de ocupare trebuie evaluate după angajare durabilă și venit, nu după numărul de persoane înscrise la cursuri.

Formalizarea muncii întărește simultan familia și sistemele de pensii și sănătate. Controalele trebuie orientate spre riscul real și frauda relevantă, în timp ce angajarea și declararea pentru microîntreprinderi și IMM-uri trebuie simplificate. Obiectivul este o bază mai largă de contributori, nu transferarea poverii către cei care deja se conformează.

Cadrul de sprijin

Categorie	Tratament
Legislație	Codul muncii nr. 53/2003; Legea nr. 76/2002 privind ocuparea; Legea nr. 360/2023 privind pensiile; Codul fiscal; Legea dialogului social nr. 367/2022.
Blocaje	Raportări administrative disproporționate; programe fragmentate; stimulente slab legate de angajare durabilă; tratament fiscal neuniform al mobilității/navetei.
UE	Pilonul european al drepturilor sociale; Directiva 2019/1152; Directiva 2019/1158 privind echilibrul muncă-viață; recomandările UE privind ocuparea și competențele.
Programe	Programul Educație și Ocupare 2021-2027/FSE+; ANOFM; formare profesională și instrumente regionale. Nu se lansează scheme paralele dacă rezultatul poate fi cumpărat prin programele existente.

6. PNSCL - serviciu național civil voluntar și plătit

PNSCL este conceput ca o rută voluntară și plătită prin care tinerii pot dobândi experiență, disciplină profesională și competențe utile în domenii cu valoare publică. Nu este serviciu militar obligatoriu și nu înlocuiește locurile de muncă permanente. Rolul său este de a crea o punte între educație, serviciul comunității și intrarea pe piața muncii.

Domeniile pot include sănătate și urgențe, securitate cibernetică, aviație, mediu, conducere, logistică și servicii comunitare, numai acolo unde există formare, supervizare și o sarcină reală. Participarea trebuie să producă o competență certificabilă sau experiență recunoscută, nu muncă ieftină pentru instituții.

PNSCL are și un rol de reziliență: creează o populație mai mare de tineri instruiți în competențe utile comunității și statului. Dar programul trebuie pilotat și evaluat riguros înainte de scalare, tocmai pentru a evita transformarea într-o structură birocratică sau într-o schemă de ocupare artificială.

Principii de proiectare

- Voluntar, civil și plătit.
- Durată și standarde de formare definite pentru fiecare rută.
- Nicio substituire a posturilor permanente sau a profesiilor reglementate.
- Certificarea competențelor și recunoașterea experienței.
- Pilot regional/sectorial înainte de extindere națională.
- Indicatori: finalizare, competențe dobândite, inserție ulterioară, cost/participant și satisfacția instituțiilor gazdă.

7. Implementare și responsabilitate

Misiune	Proprietar politic	Executor	Responsabil după lansare
Educație și MATE	Ministerul Educației	Școli, inspectorate/structuri teritoriale, autorități locale	Ministerul Educației și sistemele educaționale curente
Siguranța copilului	Ministerul Educației + protecția copilului	Școală, DGASPC/SPAS, sănătate, poliție după caz	Instituțiile existente, prin protocol comun
Îngrijire copii	Educație + Muncă + MDLPA	Autorități locale și furnizori publici/nonprofit/privați eligibili	Autoritatea locală pentru capacitate; Educația pentru standard
Învățământ profesional	Ministerul Educației	Școli, angajatori, autorități regionale/locale	Ministerul Educației + parteneriate regionale
Ocupare/mobilitate	Ministerul Muncii	ANOFM, angajatori, autorități de transport	Ministerul Muncii/ANOFM
PNSCL	Guvern + ministerele participante	Instituții gazdă acreditate	Ministerul coordonator desemnat după pilot

8. Secvențiere

Orizont	Acțiune
Primele 100 zile	Baseline național; audit MATE/PNRAS și al capacității de îngrijire; standard Școli Sigure; hartă a rutelor profesionale și cererii angajatorilor; proiectarea pilotului PNSCL; inventar al activelor PNRR și costurilor de operare.
Anul 1	Integrare procedurală MATE-social-sănătate în zone pilot; primele consilii regionale pentru învățământ profesional; deschiderea/operarea capacităților de îngrijire existente; indicatori publici; pilot PNSCL.
Anii 2-5	Scalarea intervențiilor care demonstrează rezultate; legarea planificării locuirii de capacitatea socială; finanțare orientată pe rezultate; extinderea rutelor profesionale validate.
Anii 5-10	Mecanismele devin rutină administrativă; reducerea abandonului și creșterea participării/competențelor sunt urmărite ca rezultate naționale permanente; structurile temporare se închid sau sunt absorbite.

9. Indicatorii care decid dacă programul funcționează

Domeniu	Indicatori
Copil	participare educație timpurie; absenteism cronic; abandon; acces la servicii; incidente de siguranță și timp de răspuns
Educație	competențe; finalizare clasa XII/rută echivalentă; inserție învățământ profesional-job; continuare spre studii
Familie	locuri de îngrijire/100 copii; timp de acces; cost pentru familie; participarea părinților la muncă
Muncă	ocupare; formalizare; salariu median real; revenirea părinților pe piața muncii
Sistem	cost/copil sau participant; utilizarea activelor existente; timpul de intervenție; programe duplicate eliminate
PNSCL	finalizare; competențe certificate; inserție ulterioară; cost/participant; posturi permanente neînlocuite

10. Principii de protecție împotriva eșecului

- Nu se cumpără din nou hardware dacă problema este pedagogia, operarea sau mentenanța.
- Nu se construiește o creșă/școală fără plan de personal, funcționare și cost recurent.
- Nu se creează o nouă bază de date dacă MATE/SIIIR sau un registru existent poate fi folosit legal.
- Nu se numește succes numărul de participanți la un program de ocupare; se măsoară angajarea durabilă și venitul.
- Nu se extinde PNSCL înainte ca pilotul să demonstreze competențe și inserție, fără substituirea posturilor.
- Nu se transferă date sensibile între instituții doar pentru că tehnic este posibil; accesul este pe rol, necesitate și temei legal.
- Nu se tratează finanțarea europeană ca scop. Programul existent este reutilizat dacă livrează rezultatul; se creează un mecanism nou numai când există un gol demonstrat.

11. Efectul de multiplicare

Programul trebuie judecat după efectele încrucișate, nu doar după indicatorii unui minister. Îngrijirea copiilor crește participarea la muncă și venitul familiei. Prevenirea abandonului reduce costurile sociale și mărește baza viitoare de competențe. Învățământul profesional susține investițiile industriale și regionale. Școala sigură îmbunătățește participarea și reduce intervențiile tardive. Mobilitatea permite unei familii să accepte un loc de muncă fără a se muta. PNSCL poate transforma timpul de tranziție al tânărului în experiență și reziliență publică.

Intervenție	Lanț multiplicator
Servicii de îngrijire	copil → părinte activ → venit familial → contribuții → reducerea vulnerabilității
MATE integrat	risc identificat → intervenție timpurie → abandon evitat → competențe → venit viitor
Învățământ profesional	angajator + școală → competență relevantă → job → investiție/productivitate
Școală sigură	raportare + intervenție → participare → rezultate educaționale → risc social mai mic
Mobilitate	transport accesibil → bazin mai mare de locuri de muncă → venit → sustenabilitate familială
PNSCL	serviciu voluntar → competență/experiență → inserție + capacitate de reziliență

12. Condiții de proiectare și adoptare

Finalizarea clasei a XII-a păstrează rutele profesionale echivalente. Stimulentele 5%+5%, standardele de acces și pilotul PNSCL necesită costare, cadrul legal potrivit și indicatori validați înainte de lansare. Distribuția publică, nonprofit și privată a serviciilor urmează nevoia, accesibilitatea și selecția legală, fără crearea unor drepturi bugetare nefinanțate.

Programul sectorial aplică principiile și condițiile comune ale programului complet. Integrarea Garanției europene pentru copii și a accesibilității folosește serviciile existente și intervenții costate, cu rezultate publice.

13. Integrarea europeană și cadrul legal

Capacitatea de îngrijire servește participarea la muncă și accesul copilului vulnerabil, inclusiv copilul cu dizabilități. Garanția de Oportunitate se corelează cu Garanția europeană pentru copii prin servicii existente: educație timpurie, sănătate, alimentație și locuire adecvată. Se măsoară accesul efectiv și costul pentru familie; echilibrul muncă–viață și concediile legale sunt păstrate.

Îngrijirea de lungă durată este integrată cu serviciile sociale și de sănătate, cu sprijin pentru îngrijitor și alegerea persoanei. Se urmărește viața independentă a persoanelor cu dizabilități și prevenirea instituționalizării evitabile, nu doar ocuparea locurilor. Standardele, protecția împotriva abuzului și costul recurent sunt condiții de extindere.

Motorul de competențe include adulți slab calificați, persoane cu dizabilități, femei, tineri fără ocupație și comunități rurale sau marginalizate. ANOFM conectează formarea la cerere și la servicii accesibile, fără condiționarea nelegală a drepturilor de asistență. Se verifică recunoașterea calificărilor, sănătatea și securitatea muncii, negocierea colectivă și tratamentul egal. KPI urmărește ocupare durabilă și venit real.

Prioritatea este competența de bază și reducerea abandonului, inclusiv în rural și comunități marginalizate, prin MATE/PNRAS și servicii coordonate. Cerințele sunt accesibile elevilor cu dizabilități și păstrează rutele profesionale echivalente. Stimulentele 5%+5% se proiectează prin cadrul legal de salarizare, buget și dialog social, cu indicatori moderați și fără penalizarea școlilor care preiau elevi cu dificultăți.

Obiectivul de aproximativ 30% muncă interdisciplinară la master/doctorat se aplică prin decizii academice și standarde de acreditare, cu echivalențe potrivite domeniului. Autonomia universitară prevăzută la art. 32 alin. (6) rămâne garantată; ministerul nu prescrie unilateral curricula sau credite doctorale. Finanțarea poate recompensa rezultate documentate, respectând libertatea academică, cercetarea fundamentală și integritatea științifică.

Regula 60% național și 40% universitate privește venitul net eligibil al viitoarelor programe publice cu condiții legale clare convenite înainte de finanțare. Nu transferă retroactiv IP sau venituri deja dobândite și nu încalcă obligațiile granturilor, ale partenerilor ori drepturile inventatorilor. Activele și contractele existente se tratează potrivit legii sau prin acord valid. Legislația și acordurile păstrează autonomia universitară și remunerația contributorilor. Remunerația legală a inventatorilor se rezervă și se plătește înaintea împărțirii soldului eligibil 60/40; pentru cazurile art. 11 din Legea nr. 83/2014 se respectă minimum 30% din venitul definit de lege. Contractele nu reduc acest minimum prin calcularea lui doar asupra cotei universității.

Serviciul civil rămâne voluntar și plătit, cu protecția minorilor, standarde de muncă și formare, asigurare și drept de retragere în condițiile contractului. Nu substituie posturi permanente și nu oferă acces neautorizat la date sensibile sau profesii reglementate. Competențele de protecție civilă folosesc standardele instituțiilor competente și exerciții de pregătire comunitară.

Fișa juridică și bugetară

Înainte de lansare se publică pentru fiecare inițiativă: norme de modificat, competență, avize și consultări obligatorii, impact asupra drepturilor și egalității, cost în anii 1–5 și pe ciclul de viață, personal, mentenanță, cofinanțare și sursă certă. MF verifică cheltuielile nete, deficitul și datoria. Costurile neestimate nu reprezintă spațiu fiscal. Se disting angajarea politică, depunerea proiectului și intrarea legală în vigoare.

Drepturi și tranziție

Se verifică neretroactivitatea, proprietatea, autonomia universitară și locală, libertatea academică, drepturile de muncă, viața privată și accesul la instanță. Restrângerea drepturilor trebuie să treacă art. 53, unde este aplicabil, și testele UE. Sancțiunile sunt prevăzute de lege, individualizate și contestabile. Datele sensibile cer temei și evaluare distincte; nu există acces general prin simpla conectare tehnică.